

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportti 30.6.2021

Sisäisen valvonnan tulisi toteutua kunnan johtamis- ja toimintakäytännöissä. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan toteutumisesta.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnasta velvoittaa kaupunginhallituksen tekemään toimintakertomuksessaan selkoa siitä, miten sisäinen valvonta ja siihen liittyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelu-kaudella. Selonteossa käydään läpi sisäisen valvonnan eri kohdealueet.

Myös kuntalaki edellyttää, että toimintakertomuksessa annetaan tietoja olennaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä asioista, joista ei ole annettu muutoin tietoa taseessa, tuloslaskelmassa tai rahoituslaskelmassa. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä kuntakonsernissa (69 §). Lain 73 § mukaan tilintarkastajan on tarkastettava, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. *Tilintarkastajan on voitava todentaa, että kunnanhallitus (sekä lautakunta ja johtokunnat) seuraa ja arvioi dokumentoidusti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan toimeenpanoa ja tuloksellisuutta.*

Savonlinnan kaupungin toimialojen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma vuodelle 2020 sisältää normaalin valvonnan lisäksi tehtävät toimenpiteet. Yleisessä osassa mainitut kohteet sisältyvät kaikkien toimialojen suunnitelmiin. Lisäksi toimialat laativat oman Erityisen osan ja Riskienhallinnan toimenpiteet omiin suunnitelmiinsa. Toimialasta vastaava toimielin (kaupunginhallitus, lautakunta) hyväksyy sisäisen valvonnan suunnitelman tammikuun loppuun mennessä.

Sisäisen valvonnan suorittamisesta laaditaan raportti puolivuositain. Raportin tulee olla tiivis selvitys vuosisuunnitelmassa tarkastettavaksi määräytyistä asioista, mahdollisista tarkastushavainnoista (onko niitä ja mitä ne ovat) sekä tarkastushavaintojen perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Sisäisestä valvonnasta laaditut raportit käsitellään puolivuositain lautakunnissa ja kaupunginjohtajan johtoryhmässä ja sisäisestä valvonnasta raportoidaan puolivuositain myös kaupunginhallitukselle. Koko vuoden sisäisen valvonnan raportit käsitellään kaupunginjohtajan johtoryhmässä tammikuussa.

Savonlinnan kaupungin sisäisen valvonnan ohjeet on hyväksytty kaupunginhallituksessa 5.2.2018 § 25.

Vuoden 2021 keskushallinnon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma on käsitelty kaupunginjohtajan johtoryhmässä 15.2.2021 § 44 ja hyväksytty kaupunginhallituksessa 1.3.2021 § 87.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaan valvonnan tulee perustua dokumentoituun tietoon. Dokumentoi toteuttamasi valvontatoimenpiteet ja niiden havainnot, jolloin sinun on helpompi tuottaa puolivuositainen yleisemmän tason raportti valvonnasta ja sen mahdollisesti aiheuttamista lisätoimenpiteistä. - Dokumentoi mm. kuka, koska ja missä yksikössä valvonta toteutettiin, valvonnan suorittaminen ja tehdyt havainnot, mihin valvonta kohdistui ja antoiko valvonta aiheutta jatkotoimenpiteisiin.

I YLEINEN OSA (Yleinen osa koskee jokaista toimialaa)

1. Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Määräysten ja päätösten toimeenpanon eteneminen toimialoilla

Sisäisen valvonnan tulee toteutua kunnan johtamis- ja toimintakäytännöissä. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan toteutumisesta.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnasta velvoittaa kaupunginhallituksen tekemään toimintakertomuksessaan selkoa siitä, miten sisäinen valvonta ja siihen liittyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella. Selonteossa käydään läpi sisäisen valvonnan eri kohdealueet.

Myös kuntalaki edellyttää, että toimintakertomuksessa annetaan tietoja olennaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä asioista, joista ei ole annettu muutoin tietoa taseessa, tuloslaskelmassa tai rahoituslaskelmassa. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä kuntakonsernissa (69 §). Lain 73 § mukaan tilintarkastajan on tarkastettava, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. *Tilintarkastajan on voitava todentaa, että kunnanhallitus (sekä lautakunta ja johtokunnat) seuraa ja arvioi dokumentoidusti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan toimeenpanoa ja tuloksellisuutta.*

Savonlinnan kaupungin toimialojen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma vuodelle 2021 sisältää normaalin valvonnan lisäksi tehtävät toimenpiteet. Yleisessä osassa mainitut kohteet sisältyvät kaikkien toimialojen suunnitelmiin. Lisäksi toimialat laativat oman Erytysen osan ja Riskienhallinnan toimenpiteet omiin suunnitelmiinsa. Toimialasta vastaava toimielin (kaupunginhallitus, lautakunta) hyväksyy sisäisen valvonnan suunnitelman tammikuun loppuun mennessä.

Sisäisen valvonnan suorittamisesta laaditaan raportti puolivuositain. Raportin tulee olla tiivis selvitys vuosisuunnitelmassa tarkastettavaksi määräytyistä asioista, mahdollisista tarkastushavainnoista (onko niitä ja mitä ne ovat) sekä tarkastushavaintojen perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Sisäisestä valvonnasta laaditut raportit käsitellään puolivuositain lautakunnissa ja kaupunginjohtajan johtoryhmässä ja sisäisestä valvonnasta raportoidaan puolivuositain myös kaupunginhallitukselle. Koko vuoden sisäisen valvonnan raportit käsitellään kaupunginjohtajan johtoryhmässä tammikuussa.

Savonlinnan kaupungin sisäisen valvonnan ohjeet on hyväksytty kaupunginhallituksessa 5.2.2018 § 25.

Vuoden 2021 sivistystoimen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma on hyväksytty sivistyslautakunnassa 21.1.2021, § 8, käsitelty kaupunginjohtajan johtoryhmässä 25.1.2021, § 16 ja 15.2.2021 § 42 ja viety kaupunginhallitukselle tiedoksi 1.3.2021. Sivistyslautakunta on kokouksessaan 21.1.2021 § 10 hyväksynyt sivistystoimen sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan suunnitelman vuodelle 2021.

Tiedonhallintamallin eteneminen suunnittelussa aikataulussa

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (tiedonhallintalaki 906/2019) tuli voimaan 1.1.2020. Laissa säädetään julkisuusperiaatteen ja hyvän hallinnon vaatimusten toteuttamisesta viranomaisten tiedonhallinnassa sekä tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisesta. Laki vaiheistaa toimenpanoja useammalle vuodelle (siirtymäsäännökset TiHL § 30).

Tiedonhallinnalla tarkoitetaan viranomaisen tehtävien hoidossa tai sen muussa toiminnassa syntyviin tarpeisiin perustuvia toimia ja tietoturvaluustoimenpiteitä viranomaisen tietoaineistojen, niiden käsittelyvaiheiden ja tietoaineistoihin sisältyvien tietojen hallinnoimiseksi riippumatta tietoaineistojen tallentamistavasta ja muista käsittelytavoista. (TiHL 2§) Savonlinnan kaupunki on tiedonhallintalaissa tarkoitettu tiedonhallintayksikkö, jonka tehtävänä on järjestää tiedonhallinta lain vaatimusten mukaisesti.

Voimassa olevan hallintossäännön mukaan hallintojohtaja-kaupunginlakimiehen tulee huolehtia siitä, että tiedonhallintaan liittyvät vastuut on määritelty. Tiedonhallintamallia käsiteltiin kaupunginjohtajan johtoryhmässä 8.3.2021 § 71.

Valtionvarainministeriön yhteydessä toimiva tiedonhallintalautakunta arvioi tiedonhallintalain säännösten toteuttamista ja noudattamista sekä antaa tiedonhallinnan eri osa-alueisiin liittyviä suosituksia. Tiedonhallintalautakunta on hyväksynyt suosituksen johdon vastuiden toteuttamisesta tiedonhallinnassa 11.2.2020. Tätä suositusta on hyödynnetty liitteenä olevassa kaupungin tiedonhallinnan vastuiden määrittelyssä.

Tiedonhallintalaki tuo paljon uusia vastuita ja vaatimuksia kunnille liittyen tietoaineistojen sähköiseen käsittelyyn, asianhallintaan, palveluiden tiedonhallintaan, tietoturvaan, tietosuojaan ja saavutettavuuteen.

Viitekehyksenä on ohjaava lainsäädäntö, joka käsittää tiedonhallintalain lisäksi julkisuuslain, hallintolain, arkistolain, digipalvelulain ja lain sähköisestä asioinnista viranomaisessa sekä tietosuojalain-säädännön. Lisäksi toimintaa säätelee kuntalaki.

Lisäksi Savonlinnan kaupungin tietoturvatyössä sovelletaan Julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden johtoryhmän (VAHTI)ohjeita ja suosituksia, lainsäädäntöä sekä tietoturvastandardienparhaita käytänteitä.

Sivistystoimen tiedonhallintamallien luonnokset laadittiin tulosalueittain Savonlinnan kaupungin antamien ohjeiden mukaisesti 15.3.2021 mennessä. Laadittuja luonnoksia tarkennettiin kesäkuussa 2021. Sivistystoimenjohtaja nimitti sivistystoimialan tiedonhallintavastaavat 14.5.2021, päätös § 7/2021.

2. Strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Talousarvioon sisältyvän talouden sopeuttamistoimien toimeenpanoon ja toteutumaan liittyen

- toimialat raportoivat tulosalueittain, jos tasapainottamisohjelma/sopeuttamistoimet eivät toteudu esitetyn suuruisena, kate on esitettävä
Talousarviomuutokset on käsitelty kaupunginvaltuuston kokouksessa 24.5.2021 § 46.
Sivistystoimen tulosalueiden talous on toteutunut talousarviossa suunnitellun mukaisesti 30.6.2021 tilanteessa.
- toimialat selvittävät tulosalueittain poikkeamiin johtaneet syyt
Kaupunginvaltuustossa 24.5.2021 § 46 käsitellyt sivistystoimea koskeneet talousarviomuutokset ovat aiheutuneet varhaiskasvatukseen myönnettyjen varhaiskasvatuksenopettajan ja –lastenhoitajan palkkakustannuksista (56.000 euroa), Asemantien päiväkodin siivouspalvelukustannuksista (11.500 euroa), uusista palvelusopimuksista (22.700 euroa), Nojanmaan koulun kiinteistövuokrasta (60.000 euroa) ja 2. asteen oppivelvollisuuden laajentumisesta johtuvista lukiokoulutuksen oppimateriaali hankinnoista (176.000 euroa).
- henkilöstön vähentämissuunnitelman eteneminen suunnitellun mukaisesti (YT-neuvottelun tulos 2019, TA-suunnitelma 2021-2024)

3. Kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden toteuttaminen

- Kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen on raportoitu erikseen tulosalueittain Targetor Pro -järjestelmään. (Liite)

4. Riskienhallinnan järjestäminen

- riskienhallinta ja raportointi puolivuositin Targetor -järjestelmässä
- kriittisten riskien hallintatoimet

- sivistystoimialan vuosittainen riskiarviointi on raportoitu tulosyksiköittäin vakuutusyhtiön toteuttaman excel-mallin mukaisesti 31.3.2020 mennessä Targetor Pro -järjestelmässä olevan riskienhallintatyökalun avulla
- Riskien hallintaa tehdään toimintayksiköissä jatkuvasti osana päivittäistä työtä vuosikellon mukaisesti.
- tietosuoja- ja tietoturvan riski- ja poikkeamailmoitusten tekeminen tietoturva@savonlinna.fi -sähköpostiosoitteeseen (tietosuojavaastaava ja tietohallintopäällikkö seuraavat)

5. Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

- kaupungin hankintaohjeen noudattaminen
Tarkastelujaksolla 1.1.-30.6.2021 sivistystoimessa on tehty viisi (5) viranhaltijan hankintapäätöstä: 2 sivistystoimenjohtajan päätöstä, 1 kulttuurijohtajan päätös, 1 vapaa-aikapäällikön päätös ja 1 Taidelukion rehtorin päätös. Päätöstä ei ole tehty nuorisotoimen käyttöön hankitun oiko-tasohöylän hankinnasta, koska hankinta oli arvoltaan alle 15.000 euroa.

Edellä mainittujen viranhaltijapäätösten lisäksi sivistyslautakunta on tehnyt päätöksen liittymisestä Hansel Oy:n yhteishankintaan (Sivla 22.4.2021 § 61 Koulu- ja askartelutarvikkeiden hankinta vuosina 2022-2024, optio 2026 saakka).

Ensimmäisen vuosipuoliskon hankinnoista ainoastaan sivistystoimenjohtajan tekemä päätös Nätkin koulun kalusteista (21.4.2021 § 2) oli arvoltaan kansallisen kynnyksarvon ylittävä,

ja siitä järjestettiin kansallinen hankintakilpailutus. Muut hankinnat olivat kansallisen kynnysarvon alittavia ns. pienhankintoja, joissa tarjoukset pyydettiin kirjallisesti vähintään kolmelta (3) tarjoajalta kaupungin hankintasäännön mukaisesti.

Sivistystoimen hankinnoissa on noudatettu kaupungin hankintaohjetta ja kaikki hankintapäätökset on tehty noudattaen Savonlinnan kaupungin hallintosäännön 12 luvun 76 §:n hankintavaltuuksia.

6. Sopimustoiminta

Cloudia-järjestelmässä olevien sivistystoimialan sopimuksien tiloja tarkastellaan pitkin vuotta. Sopimusten ajantasaisuutta tarkkaillaan tekemällä järjestelmään automaattinen muistutus tai käyttämällä merkkipaaluja sopimuksen päättymisestä tai muusta mahdollisesta tarpeesta. Raportti sopimuksista otetaan 1-2 kertaa vuodessa. Viimeisin raportti on toimitettu sopimusvastuuhenkilöille heinäkuussa 2021. Ajan tasalle toimitettu raportti tullaan toimittamaan johtoryhmän käsittelyyn lokakuussa.

Tietosuojaliitteitä ei ole liitetty vielä tarkasteluajanjaksona laadittuihin ostopalvelusopimuksiin. Uusiin, tarkasteluajanjakson jälkeen laadittuihin/laadittaviin sopimuksiin, joissa käsitellään henkilötietoja, tullaan liittämään tietosuojaliite.

7. Laskujen oikeellisuuden valvonta

- laskujen sisällön oikeellisuuden ja hyväksymisprosessin tarkastaminen

Ostolaskujen tarkastelu on tehty käyttäen Savonlinnan kaupungin käytössä olevaa WorkFlow -laskujen kierrätysjärjestelmää. Tarkastelujaksona on ollut aikaväli 1.1.-30.6.2021 ja kohteena on ollut Nuorisoverstas, vapaa-aikatoimi (kp 3903).

Jaksolla 1.1.-30.6.2021 Nuorisoverstaan osalta on käsitelty 98 ostolaskua ko. järjestelmän kautta. Kaikki tarkastelun kohteena olleet laskut on kohdennettu oikealle kirjauskaudelle.

Käsitellyistä 98 laskusta 21.4 % on hyväksytty 1-4 pv eräpäivän jälkeen, mistä johtuen laskujen maksatus on viivästynyt. Lisäksi kierrossa on ollut laskuja, joita ei ole osattu kohdistaa reitityksessä oikealle asiataarkastajalle, mikä myös on aiheuttanut viivästymistä laskujen kierrossa. Kaikki laskut ovat olleet hyväksyttävänä ko. toimialan määrärahoista vastaavalla viranhaltijalla, yhtä lukuun ottamatta. Tämän laskun on hyväksynyt toimialajohtaja, jolla on oikeus hyväksyä kaikki toimialansa laskut.

Tarkastelun kohteena olleet laskut ovat sisältäneet pääosin rakennustarvikkeiden hankintaa. Esille tulleet laskut vastasivat nuorisoverstaan toiminnasta aiheutuneita kustannuksia tai kuluja.

Jatkossa laskujen hyväksyntään tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta ne ehtisivät maksuun ajoissa. Näin välttyttäisiin myös mahdollisilta maksujen viivästymisistä aiheutuneilta kuluilta sekä reskontran hoidolle laskujen seurannalle aiheutuvasta lisätyöstä.

- Edellä mainittujen lisäksi toimialojen tulee raportoida myös kaikista sellaisista asioista, joilla voi olla merkitystä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta arvioitaessa.

II ERITYINEN OSA (toimialat ottavat tähän osioon omia erityisiä tarkastettavia kohteita)

Sivistystoimiala: toisen asteen koulutuksen oppivelvollisuuden laajentaminen

Oppivelvollisuuden laajennus tulee voimaan 1.8.2021 alkaen ikäluokka kerrallaan. Velvoite hakeutua ja jatkaa toisen asteen koulutuksessa vaikuttaa käytännössä niihin nuoriin, jotka keväällä 2021 ovat perusopetuksen 9. luokalla (pääosin vuonna 2005 syntyneet). Tästä perusopetuksen päättävästä ikäluokasta alkaen oppivelvollisuuden laajentaminen koskee kaikkia perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyviä nuoria.

Oppivelvollisuuslain 12§:ssä määritellään koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu, sekä 14§:ssä asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu oppivelvollisuuden suorittamiselle.

Oppivelvollisuuden laajentumisen toteutumisen varmistamiseksi Opetushallitus rakentaa uuden sähköisen palvelun, jossa oppivelvollisuutta valvovat virkailijat voivat seurata oppijan tilannetta koko oppivelvollisuusiän ajan. Uusi palvelu rakennetaan virkailijan Opintopolun kokonaisuuden yhteyteen.

Valpas-palvelun kautta oppivelvollisuutta valvovat virkailijat pystyvät tarkastelemaan tietoja liittyen oppivelvollisen koulutukseen hakeutumiseen, opiskeluoikeuksiin sekä koulutuksen maksuttomuuteen. Lisäksi palvelun kautta voi tehdä tarvittavat ilmoitukset vastuuketjun seuraavalle toimijalle ja merkitä tiedon oppivelvollisuuden keskeyttämisestä.

Valpas-palvelun käyttäjät ja vastuualueet Savonlinnassa sekä oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuuseen liittyvät tehtävät ja toimintamalli Savonlinnassa on määritelty erikseen prosessikaaviolla.

Oppivelvollisuuden laajentuessa toiselle asteelle Savonlinnan kaupungin hallintosääntöön on tehty seuraavat täsmennykset:

1. Luku 4 6§, Lautakunnan erityinen ratkaisovalta, kohta 8, Sivistyslautakunta: ”valvoo perusopetuslain 26§ mukaisen oppivelvollisuuden suorittamista” muutetaan: ”valvoo perusopetuslain 26§ mukaisen oppivelvollisuuden suorittamista sekä päättää oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisuuslain 7§ edellyttämällä tavalla”.

2. Luku 11 75§, kohta 1, Sivistystoimenjohtaja: ”päättää huoltajan suostumuksella esi- ja perusopetuksen oppilaan ottamisesta erityisen tuen piiriin sekä päättää oppilaan koulupaikasta” muutetaan: ”päättää huoltajan suostumuksella esi- ja perusopetuksen oppilaan ottamisesta erityisen tuen piiriin, sekä päättää oppilaan koulupaikasta sekä osoittaa 2. asteen opiskelijoiden koulutuspaikan, jos opiskelija jää ilman opiskelupaikkaa”.

Asia on käsitelty rehtorikokouksessa 10.6.2021 sekä päätetty kaupunginhallituksessa 14.6.2021 § 258 sekä viety tiedoksi sivistyslautakunnalle 17.6.2021 § 81. Valmistelu on toimeenpanon osalta toteutunut suunnitellusti.

III RISKIENHALLINNAN TOIMENPITEET (toimialat ottavat tähän osioon omia erityisiä kohteita)

- Sivistystoimiala
 - korona vaikutukset sivistystoimialan vastuualueittain
- Koronavaikutukset kulttuuripalveluihin**

1. Palvelut:

Tapahtumia on jouduttu peruuttamaan, järjestämään suunniteltua pienimuotoisemmin tai etänä verkon välityksellä. Kirjastossa ja museossa ryhmäkäyntejä on ollut selvästi normaalia vähemmän. Erityisesti koulu- ja päiväkotiryhmien käynnit ovat vähentyneet ja muutenkin asiakasmäärät ovat olleet normaalia alhaisemmat.

Korona on vaikuttanut myös kirjaston hankkeiden toteuttamiseen. Osa suunnitelmista on jouduttu peruuttamaan tai muuttamaan.

E-aineistojen lainaus on lisääntynyt. Myös kirjakassit, joihin asiakkaan pyytämää aineistoa on kerätty valmiiksi, ovat olleet suosittuja. Kirjaston asiakaspäätteitä on ollut poissa käytöstä, mikä on vaikeuttanut niiden henkilöiden asiointia, joilla ei ole käytössään omia laitteita.

Monille asiakkaille kirjastopalvelut ovat olleet korona-aikana erityisen tärkeitä.

2. Henkilöstö:

Toiminnan suunnittelua on vaikeuttanut epävarmuus koronatilanteesta ja siihen liittyvistä rajoituksista. Valmisteltujen tapahtumien peruuntuminen, jatkuvat muutokset sekä suositusten ja ohjeiden sekavuus ovat kuormittaneet. Kaikki asiakkaat eivät noudata ohjeita maskin käytöstä, nopeasta asioinnista ja turvaväleistä, mikä on aiheuttanut huolta henkilökunnalle. Nuorten ajanvietto pääkirjastossa on vähentynyt ja sen seurauksena häiriökäyttäytymistä on ollut aikaisempaa vähemmän.

3. Esimiestyö:

Vastuu ja työmäärä ovat lisääntyneet. Työturvallisuutta lisäävien toimenpiteiden, keskustelun ja tiedottamisen avulla on huolehdittu henkilöstön jaksamisesta. Etätyö on tuonut muutoksia vuorovaikutukseen ja uusia digitaalisia työtapoja on otettu käyttöön. Epävarmuus on vaikeuttanut toiminnan suunnittelua ja edellyttänyt vaihtoehtoisten toteutustapojen valmistelua.

Koronavaikutukset vapaa-ajan palveluihin

1. Palvelut:

Koronan vuoksi palveluja on jouduttu supistamaan ja ajoittaan jopa sulkemaan.

Uimahalli PikkuSaimaa oli jonkin aikaa määräysten mukaisesti kokonaan suljettuna, mutta pääsääntöisesti halli on ollut auki aina vallitsevan pandemiatilanteen mukaan erilaisin rajoituksin. Uimahallissa on muun muassa rajoitettu eri tilojen maksimihenkilömäärää, suljettu osa tiloista esimerkiksi poreallas, saunat ja vesiliukumäki. Suihkujen ja pukukoppien määrää on rajoitettu. Lisäksi aukioloaikojen muutoksilla on pyritty tasamaan henkilömäärää hallissa. Lisäksi myös tilakohtaiset rajoitukset ovat olleet käytössä, lähes kaikkien tilojen henkilömäärää rajoitettiin myös erikseen eli isossa altaassa oli oma maksimihenkilömääränsä, kuntosalilla, lastenaltaassa jne.

Kaikki kaupungin ohjatut liikuntaryhmät olivat myös tauolla pandemian pahimmassa vaiheessa. Palvelua pyrittiin korvaamaan esimerkiksi tuottamalla videosisältöä ryhmäläisille.

Koronalla on ollut vaikutuksensa oikeastaan kaikkiin kaupungin sisäliikuntapaikkoihin. Esimerkiksi kaikilla kuntosaleilla oli rajattu maksimihenkilömäärä ja pukutilat oli joko suljettu tai ne olivat auki rajoituksin. Lisäksi liikuntahallien ja jalkapallohallin käyttö oli rajoitettua aina määräysten mukaisesti, aikuiset harrastajat eivät tiloja voineet käyttää,

paitsi kilpaurheilu ja lasten ja nuorten toiminnassakin oli rajoituksia. Eri ryhmien kohtaamisista halleilla estettiin aikataulumuutoksia ja esimerkiksi pukeutumistiloja ni-
meämällä.

Nuorisotyössä tilat olivat pandemian pahimmassa vaiheessa jonkin aikaa kokonaan sul-
jettuina ja nuorisotyötä tehtiin monilla eli verkkoalustoilla. Etsivä nuorisotyö pyrki jär-
jestämään kohtaamiset nuorten kanssa pääsääntöisesti ulkona tai etänä.

Jalkautuva nuorisotyö Walkers-autoa hyväksikäyttäen muutti toimintaansa siten, että
kohtaamiset nuorten kanssa tapahtuivat auton ulkopuolella.

Koulunuorisotyöntekijä saatiin hankerahoituksella ehkäisemään koronan aiheuttamia
haittavaikkeitä. Työntekijä on työskennellyt neljällä eri koululla.

2. Henkilöstö:

Korona on kuormittanut henkilöstöä, koska vallitseva tilanne on edellyttänyt jatkuvia
muutoksia. Esimerkiksi aikataulut ja liikuntapaikkojen varaukset ovat eläneet huomat-
tavasti normaalitilannetta enemmän. Myös epävarmuus ja eri viranomaisten määräys-
ten epäselvyys on aiheuttanut kuormitusta henkilöstössä. Tietysti myös pelko mahdoli-
sista työn keskeyttämisistä tai lomautuksista on aiheuttanut huolta henkilöstössä.

Lisäksi asiakkaiden reaktiot erilaisiin rajoituksiin ovat aiheuttaneet ylimääräistä kuormi-
tusta henkilöstölle. Hyvänä asiana uusien toimintatapojen käyttöönotto, joista osa var-
mistä jää pysyviksi.

3. Esimiestyö:

Ohjeiden ja määräysten epäselvyys ja niiden seuraaminen sekä tiedottaminen on lisän-
nyt kuormitusta. Osa määräyksistä on tullut hyvin lyhyellä varoitusajalla ja niistä aiheu-
tavat päätökset ja tiedottaminen asiakkaille on pitänyt tehdä hyvin tiukan aikaikkunan
sisällä. Lisäksi osa päätöksistä on ollut sellaisia, joita on pitänyt perustella asiakkaille
useaan otteeseen sekä niistä on tullut aiheetonta ja asiatonta palautetta. Samaa pa-
lautetta on tullut myös henkilöstölle.

Etätyö on myös aiheuttanut ongelmia vuorovaikutuksessa työntekijöiden kanssa. Esi-
merkiksi työilmapiirin edistämiseksi olisi ollut erittäin tärkeää, että tapaamisia työyksi-
köissä olisi voinut järjestää kasvokkain.

Koronavaikutukset varhaiskasvatukseen

1. Palvelut:

Päiväkodin arki ja varhaiskasvatustoiminta ovat jatkuneet lähes samanlaisena kuin en-
nen koronaa. Lapsiryhmien välistä yhteistyötä tai yhteisiä tapahtumia ei ole kuitenkaan
voitu järjestää. Lapset ovat oppineet hyvin hygieniaohteet: lasten sairastaminen (flun-
sat, vatsataudit, rokot) vähentyneet huomattavasti. Perheiden on ollut välillä vaikea jär-
jestää lasten hoito flunssaoireiden vuoksi.

Lasten ja perheiden tutustuminen päiväkotiin ja lapsiryhmään on tapahtunut rajoit-
neemmin. Se on vaikuttanut lasten sopeutumiseen/turvallisuuden tunteeseen. Uudet

alueelle vasta muuttaneet perheet eivät ole voineet päiväkodin kautta tutustua toisiin perheisiin. Yhteistyötä lähikoulun kanssa ei ole voitu tehdä.

Lasten terapiat ja moniammatilliset palvelut on tarjottu uusien terveysturvallisin keinoin. Varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan äkilliset sulut ovat tuottaneet perheille epävarmuutta ja luottamuspulaa toimintaan.

Perheet olleet tiukoilla koronan vuoksi, jolloin kerhotoiminta on ollut tärkeää perheen hyvinvoinnille ja jaksamiselle. Sulkemiset ovat kuormittaneet perheitä. Avoimen päiväkodin kävijämäärät ovat olleet vähäiset koronan vuoksi. Myös epävarmuus avoimen auki olostä puhututtanut.

Varhaiskasvatuksen perhetyön perheet ovat lisääntyneet johtuen perheiden jaksamattomuudesta ja kuormittavuuden lisääntymisestä (etäkoulu, taloudelliset vaikeudet, sosiaalisten kontaktien väheneminen ja tukiverkoston puuttuminen).

2. Henkilöstö:

Korona on lisännyt henkilöstön työmäärää. Huoltajat eivät tule sisälle tuodessaan ja haikiessaan lapsia, vaan henkilöstö ottaa lapset ulkona vastaan. Hygieniasta huolehtiminen on lisääntynyt, ohjeita on pitänyt seurata ja toteuttaa niitä toiminnan järjestämisessä. Myös huoltajia on pitänyt neuvoa ja ohjata. Korona on lisännyt henkistä kuormittavuutta, koska henkilöstöllä on ollut huoli omasta ja muiden terveydestä. Henkilöstöllä on ollut paljon poissaoloja karanteeneista johtuen. Sijaisia on jouduttu opastamaan työtehtävissä. Positiivista on ollut uusien työtapojen opetteleminen ja käyttöön ottaminen (digitaaliset palvelut). Toisaalta aito kohtaaminen ja vuorovaikutus työntekijöiden välillä on jäänyt vähäiseksi. Perheiden väsyminen koronasta johtuen on näkynyt päiväkodeissa ja aiheuttanut huolta henkilöstön keskuudessa. Perheitä on ohjattu mm. varhaiskasvatuksen perhetyön piiriin.

3. Esihenkilötyö:

Korona on lisännyt vastuuta ja työtä: ohjeitten seuraaminen, tiedottaminen, valvonta. Uusia työmenetelmiä yhteydenpitoon eri tahojen kanssa on pitänyt ottaa käyttöön (digitaaliset palvelut). Henkilöstön poissa ollessa työvuorojen järjestelyä sekä sijaisten hankkimista on ollut runsaasti. Tunne jatkuvasta varuillaan olostä on kuormittanut henkisesti paljon. Esihenkilö ei ole voinut olla fyysisesti läsnä eri työpisteissään. Huoli henkilöstön jaksamisesta on ollut kuormittava tekijä. Tautitapaukset yksikössä ovat lisänneet merkittävästi esihenkilön työtä sekä kuormittaneet hetkellisesti.

Koronavaikutukset perusopetukseen ja lukiokoulutukseen

1. Palvelut:

Perusopetuksen palvelut on pystytty järjestämään lähes normaalisti opetussuunnitelman mukaisesti koronasta huolimatta. Opetus on järjestetty lähiopetuksena, yksittäiset tartunta- ja altistumisketjut ovat aiheuttaneet joitakin, yksittäisten oppilaiden tai opetusryhmien, lyhyitä karanteeni- ja etäopetusjaksoja. Tilanteisiin on varauduttu etukäteen tehdyillä toimintasuunnitelmilla. Myös oppilashuollon palvelut on voitu järjestää

turva- ja hygieniaohjeita noudattaen. Kokoontumisrajoitusten takia yhteiset kokoontumiset, vanhempainillat, kouluun tutustumiset jne. on järjestetty mm. Teamsin välityksellä. Etäruoanjako on toiminut tilanteen edellyttämällä tavalla.

Valmiudet toteuttaa ja järjestää perusopetusta ovat koronapandemian vuoksi monipuolistuneet. Edellä mainittu on toteutunut, koska kouluilla pääsääntöisesti on ollut riittävästi laitteistoja ja osaamista alustojen käytöstä myös etäopetuksen tukena. Toiminnan on kuitenkin myös koettu muuttuneen etäisemmäksi ja mekaaniseksi lähikontaktien rajoittamisen vuoksi. Tämä koskee kaikkia sidosryhmiä. Koulun yhteisöllinen ja sidosryhmiä tukeva funktio on heikentynyt eräiltä osin erityisesti oppilaiden ja kotien suuntaan.

Lukioiden opiskelijamäärien lisääntyminen johtuu osaltaan lukioidemme vetovoimaisuudesta. Myös 3½-4 vuoden opiskelijoiden määrä on kasvanut ja lukio-opintojen jatkuminen yli tavoiteaikataulun nostattaa lukioiden opiskelijamäärää. Tämä johtuu mm. korkeakoulujen valintauudistuksesta (todistusvalinta). Opiskelijat pyrkivät saamaan hyviä arvosanoja hajauttamalla tutkinnon maksimijalle. He pyrkivät myös kirjoittamaan useampia aineita, jotta saisivat mahdollisimman hyviä todistuspisteitä ja korkeita arvosanoja ylioppilaskirjoituksista korkeakoulujen valintoja varten.

Taidelukion tarjoamilla koulutustuotteilla (laaja-alainen kuvataiteen ja laaja-alainen musiikin opetus) on ollut hyvin kysyntää vuosina 2019, 2020 ja 2021. Yhä useampi Taidelukiossa aloittava tulee Etelä-Savon maakunnan ulkopuolelta.

2. Henkilöstö:

Koronatilanne, varsinkin jatkuva valmiudessa oleminen ja yhteisöllisyyden puute, kuormittaa henkilöstöä. Opetushenkilöstön karanteenit aiheuttavat vaikeuksia opetuksen järjestämisessä, sijaisia on huonosti saatavilla. Samoin altistumisketjujen jäljitykset kuormittavat aina ao. opettajia /rehtoria/koulunjohtajaa. Kokoukset ja henkilöstön kokoontumiset on toteutettu pääosin etänä esimerkiksi Meetin kautta. Henkilöstön kohdalla korona on vähentänyt työhyvinvoinnin kannalta merkityksellistä yhteisöllistä toimintaa. Henkilökunnan uudet jäsenet pääsevät hitaammin sisälle yhteisöön, kun etäpaamisissa ollaan erillään toisistaan.

Henkilöstön poissaolot ovat lisääntyneet pandemiasta johtuen, mm. pienissäkin flunssan oireissa jääty pois töistä sekä testituloksia odottamaan. Henkilöstö on kokenut väsymystä ja uupumusta pandemian aiheuttaman epävarman tilanteen jatkuessa. Rajoitukset koulutyössä (esim välituntien porrastaminen, ryhmien erillään pito) tuonut opettajille lisää valvontatehtäviä ja tauottaminen työpäivän aikana vähentynyt, joka osaltaan lisännyt työkuormitusta. Lisäksi ajoittaiset etäopetusjärjestelyt kuormittavat osaa opettajista.

Henkilöstö on joutunut/päässyt myös oppimaan uutta: uusi pedagogiikka, uudet välineet ja alustat, uudet tavat kohdata oppilaita ja vanhempia. Tämä on kuormittanut aluksi, mutta myös tuonut työhön paljon uutta ja innostavaakin. Suurin henkinen kuormitustekijä on sosiaalinen eristyneisyys; suurimmalle osalla henkilöstöstä työyhteisön yhteisöllisyys on aiemmin ollut tärkeä työkykyä edistävä elementti.

3. **Esimiestyö:** Korona on lisännyt esimiesten tehtäviä ja kuormitusta mm. opetuksen suunnitteluun karanteenitilanteista aiheutuneista poikkeusjärjestelyissä, jäljitystyössä auttamisessa sekä organisointiin, ohjeistamiseen ja viestintään liittyen. Sijaisia on ollut saatavilla niukasti, mikä lisännyt kuormittavuutta sijaisuuksien järjestämisissä. Tilanteet muuttuvat nopeasti ja on oltava valmiudessa toimimaan riippumatta vuorokauden ajasta. Tämä osaltaan tehnyt työstä aiempaa kuormittavampaa. Palaverit ja kokoukset ovat etänä, mikä on vähentänyt aitoa kohtaamista ja yhteistä keskustelua, ja jolla on koettu olevan vaikutusta mm. henkilöstöjohtamisen kannalta. Henkilöstöjohtaminen on saanut uudenlaisia muotoja kuten koulun perustehtävän toteuttaminenkin: myös etänä kontaktointia uusilla alustoilla niukemmalla ja mekaanisemmalla vuorovaikutuksella. Samanlaista eristyneisyyden, yksinäisyyden ja turhautumisen tunnetta tilanteeseen kuin muillakin sidosryhmillä. Kehityskeskustelujen merkitys on korona-aikana lisääntynyt muun henkilökohtaisen vuorovaikutuksen vähentyessä. Pandemia-ajan on esimiesten keskuudessa koettu työn kuormittavuuden kasvaessa lisänneen riittämättömyyden tunnetta.